

Vi skal vise nye veje for at fremme de praktisk-musiske fag

Interview med Jan Helmer-Petersen

af Erik Lyhne

CV:

Jan Helmer-Petersen, f. 1946

1978 uddannet i Kultursociologi ved Københavns Universitet
1980 – 2009 Ansat i Kulturministeriet og arbejder i Arbejdsgruppen om Børn og Kultur, Kulturens Børn, Kulturrådet for Børn og Børnekulturens Netværk.

2009 - Selvstændig konsulent, Jan Helmer-Petersen Consult.
janhelmerpetersen@gmail.com

Bibliografi: *De voksnes børn*, Institut for kultursociologi, 1974. *Børn og biografer*, Institut for kultursociologi, 1976. *Kulturens børn*, Arbejdsgruppen om Børn og Kultur, 1980. *Lille Pers sidste bedrifter*, Det Danske Filminstitut, 1982. *Lyt til børn!* Det Tværministerielle Børneudvalg, 1992. *Tusindkunst*, Det Tværministerielle Børneudvalg, 1996. *Tusindfryd*, Kulturrådet for Børn, 2001 *Tal om børnekultur*, Børnekulturens Netværk, 2006. *Kunst og kultur i børns dagligdag*, Børnekulturens Netværk, 2006. *Børnekultur i kommunerne*, Børnekulturens Netværk, 2006. *Børn - Rum - Form*, Børnekulturens Netværk, 2010.

Du har arbejdet med børnekultur i en menneskealder. Hvordan kom du i gang?

Det var lidt af en tilfældighed. Jeg studerede kultursociologi ved Københavns Universitet i 1970'erne. Det var dengang et helt nyt studie, som rummede et hav af muligheder. Man skulle helst ud i "virkeligheden" og arbejde med forskningsprojekter, så snart der var mulighed for det. Jeg blev koblet på nogle undersøgelser, der mere eller mindre tilfældigt handlede om børn og unge. Det var bl.a. en undersøgelse for Danmarks Radio, der indgik i en rapport, der hed "De voksnes børn" fra 1974. Det var en af de første beskrivelser af børns kultur og fritidsvaner, vi kender fra Danmark. Her var en blanding af kvalitative og kvantitative data, der var baseret på samtaler med børn. Det havde man ikke set før. Senere var det "Kulturens Børn", der udkom i 1980. Rapporten var udarbejdet for Arbejdsgruppen om Børn og Kultur, en gruppe der var blevet nedsat af kulturminister Niels Matthiasen i 1975. Da der senere blev en stilling ledig som sekretær for arbejdsgruppen, startede jeg i Kulturministeriet i 1980. I begyndelsen var det som sekretær, men senere blev mine funktioner udvidet, da udvalget efterhånden fik flere midler at arbejde med.

Hvis vi vender lidt tilbage til rapporter fra 70'erne. Hvad var status for børns musikkonsum dengang?

I tiden fra "De voksnes børn" var kassettebåndoptageren det helt store, og den fandtes stort set i alle danske børneværelser. Det var den tids iPod eller MP3 afspiller. Musikken blev med kassettebåndet en naturlig del af børneværelset, som man kunne bruge børn og børn imellem. Undersøgelsen viste også, at rigtig mange børn var optaget af musik. Men der var ikke så mange, der gik til musik i fritiden. Musikskolerne var på dette tidspunkt en hastigt voksende bevægelse. I dag er hele musikskoleområdet veletableret og så vidt jeg ved går ca. 25 % af danske børn i musikskolerne i dag. Det gjorde man ikke i 70'erne. For mig at se har musikken i skolen altid haft en lidt stedmoderlig tilværelse i forhold til børnekulturen i bred forstand. Musikundervisningen har ofte været henvist til fritiden, for skolen har travlt med andre dagsordner.

Hvad var baggrunden for af Niels Matthiasen nedsatte Arbejdsgruppen om Børn og Kultur?

Der var sket meget med '68 generationen, som også handlede om børn og kultur. Der var kommet mere fokus på at børn også skulle møde ordentlig kultur. Man ville gerne sørge for, at den kultur, som børnene skulle møde, var af en rimelig kvalitet og at den ikke var for kommerciel. Lidt populært: *Væk med mæg-kulturen og ind med den gode kultur*. Der opstod børneteaterbevægelsen, der kom nye film, der var direkte møntet på børnene, og ikke som man havde set tidligere familiefilmene som *Far til Fire*. Da udvalget blev nedsat i 1975, var medlemmerne udpeget således, at de afspejlede hele det kulturelle område, ligesom der var både udøvende kunstnere, forskere, fra skoleverdenen og fritidsverdenen.

Selvom musikken ofte havde en stedmoderlig tilværelse i skolen, så har der alligevel været musikere som medlemmer af arbejdsgruppen?

Jo, vi havde fra starten Povl Kjøller som medlem. Han var kendt af hvert et barn i Danmark. Han var et barn af sin generation for han kunne sine klassikere: Svend Møller Kristensen, Bernhard Christensen m.fl. Den tradition, som havde været der i 40'erne og 50'erne, bar han videre på. Forskellen var at Povl Kjøllers sang kom længere fordi massemedierne bragte hans ting længere ud. Med kassettebåndene og børne fjernsynet fik han et gennemslag, som ingen andre havde fået før. I arbejdsgruppen pegede Povl Kjøller konstant på, at der var en børnekultur, der havde kvalitet, og som havde en dansk oprindelse. Han var også meget optaget af, at børnene selv fik

mulighed for at spille bl.a. i musikskolerne, som var i deres vorden.

Hvordan har musikskolerne og musikundervisningen i skolen spillet sammen? Er der puljer, som du vil fremhæve?

Der er et samspil idet mange musikskoler og folkeskoler har en stor grad af sammenfald i undervisere.

Vi har i snart en del år haft "Huskunstnerordningen"* under Statens Kunstråd. Den er desværre aldrig blevet helt annekteret af musikfolket. Musiklærerne har været utrolig tilbageholdende med at trække professionelle musikere ind i undervisningen. Jeg ser to forklaringer på det. Den ene er, at musiklærerne føler, at de er dygtige nok til at klare det selv. Den anden kan være en bekymring for at skulle tage andre faggrupper ind i skolen.

Dramalærerne har formået at trække skuespillere ind på skolerne med støtte fra denne pulje. Der er også en anden skoleordning som KODA har med komponister**. Her er skolerne til gengæld med og byder ind på de 300 arrangementer, der bliver revet væk samme dag de udbydes.

Noget der har været i centrum for arbejdsgruppens arbejde lige siden starten har været børns egen kultur?

Da Niels Matthiasen nedsatte arbejdsgruppen i 1975 var der alene fokus på den professionelle kultur til børnene – altså udbudsdelen. Men der skete et markant skift et par år senere, da Ib Spang Olsen blev formand for gruppen. Her begyndte man at se børnekulturen som en tredeling: En del for børn, en del med børn og en del af børn. I lyset af det etablerede vi ordningen "Prøv selv". En ret anarkistisk ordning, hvor børnene selv kunne ringe ind til Kulturministeriet og foreslå projekter.

Det satte sig spor i befolkningens bevidsthed. Her satte man projekter i gang, som hvilede på børns egne initiativer, og man fik konsulenter til at hjælpe med processen. Mange kommuner blev inspirerede, og lavede deres egne "Prøv selv" ordninger. Musikken var meget dominerende i denne ordning. Jeg tror på et tidspunkt var over halvdelen af projekterne indenfor musikområdet. Børnerockbevægelsen havde sat sig spor og inspireret andre børn til at spille på livet løs. "Prøv selv" ordningerne gjorde, at rigtig mange børn og unge fik mulighed for at folde sig ud musikalsk på egne præmisser.

Hvordan ser du mediernes rolle i forhold til arbejde med børnekulturen?

Mediernes betydning har været rigtig stor. Vi har heldigvis også haft medlemmer fra DR eller tilsvarende medier med i arbejdsgruppen lige fra starten. De var med til at sætte fokus på mediernes betydning i fht. kvaliteten i børnekulturen. Børn vil altid suge til sig fra medierne, udanset hvad voksne mener om god og dårlig børnekultur, så gør børn stort set det, de selv har lyst til. Heldigvis for det.

Hvordan kan man som musiklærertransformere børns kultur ind i undervisningen?

Man er som musiklærer nødt til at være lydhør overfor det, som børnene kommer med. Specielt i dag, hvor vi har mange tosprogede børn som kommer med helt andre kulturformer, som man også

bør tage med i undervisningen. Som jeg ser det, har man ikke taget denne udfordring op, hverken i musikundervisningen eller i folkeskolen som almindelighed. Jeg mener ikke, at man som lærer er åben nok overfor den udvikling, der sker i børns verden og ikke mindst i forhold til de påvirkninger de modtager.

Det lyder som en nem udmelding, for er det ikke lidt en uriaspost at sidde som lærer, med alle de krav der ligger til folkeskolen i dagens Danmark?

Jo det er klart. Lærerne er i dag udsat for et kæmpe pres fra alle sider. Mit stilfærdige råd vil være, at den enkelte lærer skal finde sin egen stil i respekt for den verden børn befinder sig i.

Jeg mener også at børn i dag har stor risiko for at blive forvirrede, for jeg synes ikke de har mange fikspunkter. Der er ingen fokus på kritisk holdning til medierne mv. Her mener jeg, at skolen og lærerne har en stor opgave i forhold til at opbygge en slags kritisk forbrugersisme.

Det kan man som lærer gøre ved at være klar på, hvad man selv vil og står for, og tage en diskussion med børnene om det. Selvom musikbombardementet er stort, synes jeg, at mange børn og unge er meget ensporede i deres musikforbrug. Her kan musiklæreren gå forrest og vise noget om kvalitetsmusik fra hele verden. Alsidighed og bredde og kritisk sans.

Du har været med til at sætte mange projekter i gang. Hvilke spor har de sat sig?

"Prøv selv" ordningen blev taget op af 32 kommuner, men i dag er der desværre ikke mange rester tilbage af den. Det er lidt ærgerligt, for børn og unge rummer nogle kompetencer og ressourcer som man efter min mening i meget højere grad burde udnytte.

Men det har sat sig størst spor, hvor der er sat klare kvoter for hvor stor en del af kulturen, der skal rettes mod børn. Der er f.eks. lavet 25 % regler i fht. film- og teaterproduktion. Her skal 25 % af pengene gå til børnefilm og teater for børn. Man har ikke haft de samme kvoter for musikområdet, men LMS (Levende Musik i Skolen) har vist, at de kan løfte skoleområdet ret markant.

Et andet tiltag var "Åbne Døre", som blev iværksat under Grethe Rostbøll. Den gik ud på at give museer, teatre, symfoniorkestre osv. muligheder for at lave specielle aktiviteter rettet mod børn og undervisere. Det var primært for at udvikle nye kompetencer på dette felt og for at skabe netværk, hvor man kunne mødes og udveksle erfaringer. Det var en ordning med 10 institutioner, som var meget vellykket, for den satte sig nogle varige spor. Både museer og symfoniorkestre har taget disse ideer til sig og videreudviklet dem. Der findes stort set ikke symfoniorkestre i dag, der ikke har aktiviteter rettet mod børn og unge og samarbejde med skolerne. Men det kunne gøres bedre. Vi havde også "Tusindkunst-ordningen" fra 1997 - 2000. Den var iværksat under Jytte Hilden. Her havde man mulighed for at lave kunst og kulturprojekter i børnehaver, skoler mv. Det var også en stor succes, for mange af aktiviteterne fortsatte og forankredes efterfølgende i kommunerne. Ud af de 12 kommuner der var med, fortsatte de 10.

"Huskunstnerordningen", som vi talte om før, er en direkte udløber af "Tusindkunst". Desværre kan jeg se, at det er Tordenskjolds soldater der søger denne ordning, så jeg kan kun opfordre til at komme i gang med at initiere nye projekter, også inden for musikverdenen.

"The ildsjæl in the classroom", som Anne Bamford udgav, har også fat i "Tusindkunst". Hun kommer frem til, at det er de ildsjæle der brænder for tingene, der bærer projekterne igennem. Når de brænder ud, har vi et problem. Hvad kan vi gøre for, at det bliver en del af en hverdag?

Tænd lys og find nye veje

Anne Bamford skriver bl.a. i sin rapport, at vi er gode til at sætte projekter i gang, men for dårlige til at evaluere dem og få dem ført videre. Har I været gode nok til at sikre denne del i de projekter, der er sat i gang?

Jeg synes nok, at vi i de forskellige organer gennem årene har haft meget fokus på forskning. Vi har f.eks. været med i etableringen af BIN-norden, der er en sammenslutning af børne- og ungdomskulturforskere i Norden. For ti år siden etablerede vi en børnekulturportal***, hvor denne forskning blev synlig

Men det kunne have været gjort bedre, for den forskning er desværre sjældent synlig i skoleverdenen. Anne Bamford er begyndt at træde nogle nye stier. Hun ved, at man godt kan

forbände mørket, men det handler også om at tænde lys og vise nye veje, for at kunne fremme de praktisk-musiske fag. Selv er hun meget konstruktiv omkring de muligheder, der ligger, men til gengæld er hun meget pessimistisk til at få de europæiske regeringer til at støtte dette. Hun mener at initiativerne skal komme nedefra. Som krav fra forældrene, kommunalpolitikere mv. Hun mener, at de lærere, der vil disse fag, er så pressede, at de behøver opbakning udefra. De kan ikke klare det alene.

Hvorfor er det vigtigt med børns egen kultur i skolen?

Uden den praksisorientering i undervisningen, så dur det efter min mening ikke. Det er børnenes egne møder med en kulturel verden og de refleksioner, det giver, der er bærende deres opvækst, socialisering og opvækst i det hele taget.

Hvis der skal ske markante ændringer i måden at tænke skole på, er vi nødt til at finde nye konstellationer mellem politikere, forskere og erhvervslivet. Vi ser desværre at Danmark er ved at sakke agterud på dette felt. Hvor de i Norge har 180 mio. kroner og i Sverige har 100 mio. om året til at støtte arbejdet med kulturelle projekter i skolerne, så har vi i Danmark kun små 10 mio. kroner gennem "Huskunstnerordningen".

Desværre kan man sige, for i 1975 da Arbejdsgruppen om Børn og Kultur blev nedsat, var Danmark et foregangsland og et forbillede for de skandinaviske lande. Den position har vi ikke længere på nordisk plan.

Hvordan får vi førertrøjen igen?

Kort sagt, så skal der være en helt anden politisk opmærksomhed på betydningen af dette felt igen. Min ønskedrøm er også at få det praktisk - musiske til at gennemsyre hele skolen. Det skal ikke låses fast på enkelte fag. Selvfølgelig skal vi have fagene som enkeltfag, men det skal også fylde skolen på en helt anden måde, end det gør i dag.

* <http://www.kunst.dk/statenskunstraad/boernungekunst/huskunstnerordningen/> - eller: <http://kortlink.dk/894t>

**<http://www.koda.dk/aktiviteter/koda-skolekontakt/> - eller: <http://kortlink.dk/894u>

***<http://www.boernogkultur.dk/>